

je rekao Dubois-Reymond: „Tko sve, što se događa, ne pripisuje epikurejskom slučaju, tko svršnosti u prirodi pruži samo mali prst, taj mora pristati uz Vilima Paleya „Naravno bogoslovje“, i to tim sigurnije, što jasnije i dublje misli i što neodvisnije sudi.“

Dakovo.

G. Galović.



## PRAZAN GROB.

(Kritično-eksegetske refleksije o Uskrsnom događaju).

Na osvit prvoga dana po suboti idahu žene ka Grobu, gdje bijaše pokopan ljubimac njihove duše. Bile su smučene i zabrinute. Smučene radi smrti Njegove; zabrinute, jer su znale, da je veliki kamen na vratima Groba.<sup>1)</sup> A one su nosile pomasti, da po židovskom običaju pomažu tijelo Njegovo. Kako će one, slabe žene, da odvale onolik kamen sa vratiju Groba. Ali glet kad dođoše u blizinu Groba, na veliko svoje čudo opaze odvaljen kamen s vratiju. Uprepastiše se. Zaludu dakle nakupovaše mirisnih masti, zaludu uraniše: Njegova tijela nema u Grobu! Valjda su Ga drugamo prenijeli. Valjda su se židovske poglavice predomislili i naredili, da se gdje sakrije tijelo omraženog im Nazarenca, da nestane svake uspomene na Nj.

Žene u strahu pristupiše bliže. Nadviriše se u Grob, zagledaše se u nj, koliko se je moglo zagledati u onoj tami. Al eto im divna prizora! U Grobu, s desne strane (Marc. 16, 5) ugledaše mladića nadnaravne ljepote, obučena u bijelo. Lice njegovo bijaše kao munja, a odijelo njegovo kao snijeg. Žene se još više uplašiše. Ali ih tješi mili glas iz dubine groba: „Nemojte se vi bojati; jer znam, da tražite Isusa, koji je bio na križ propet; nema Ga ovdje, jer je uskrsnuo, kako je rekao. Dodite i vidite mjesto, gdje bijaše položen Gospod.“ (Mt. 28, 5—7).

Divne uistinu harmonije u otajstvima života Isusova! Kad se je rodio, anđeo je bio, koji je javljao prestrašenim priprostim pastirima veselu vijest; kad je uskrsnuo, opet je anđeo, koji prvi javlja taj veliki događaj prestrašenim pobožnim galilejskim ženama. — „Nemojte se bojati,“ govori anđeo pastirima u Božićnoj noći (Lk. 2, 10); iste riječi ohrabrenja ponavlja anđeo Uskrsnog jutra. Za znak i dokaz, da se je Spasitelj rodio, pozivlje anđeo pastire, da pođu k jaslicama, u kojima leži Djetešće povito; za znak i dokaz, da je Spasitelj uskrsnuo, pozivlje anđeo žene, da uđu u Grob, u kome je ležalo platnom obavito tijelo Isusovo. Onamo jasllice i u njima Djetešće dokazuju

<sup>1)</sup> Židovski grob bio je kao jedna pećina sa vratima, na koja bi se stavilo velik kamen, pošto bi se pokopao mrtvac.

upućenje vječne Riječi, ovdje praznina Groba dokazuje slavu Uskrsnuća. Siromašne jaslice odayaju čovječansku narav, prazan Grob božansku narav; a jedno i drugo mjesto kao da prstom pokazuju na Spasitelja svijeta. Tako ta dva mjesta: jedno na početku, drugo pri svrši zemaljskog života Isusova, imaju u sebi apologetsku snagu protiv bilo kakvih napadaja na čovječanstvo ili božanstvo Isusovo.

Što se napose tiče praznog Groba, protivnici su kršćanstva, stari i novi, uviđali njegovu dokaznu silu u potvrdu Uskrsnuća Isusova, pa su je kušali oslabiti izmišljanjem kojekakovih doskočica, znanstvenim ruhom obaviti. Da spomenem samo dva moderna racionalistička kritičara: Arnolda Mayera i Henrika Jul. Holtzmanna. Prvi veli: Vijest o praznom grobu ne pripada prvobitnom Evanđelju; to je kasniji umetak, koji se mora odbaciti, kad se znanstveno proučava uskrsni događaj.<sup>2)</sup> Drugi naprotiv drži sigurnom činjenicom, koja se poreći ne može, da je trećeg dana poslije ukopa Grob, u kome je prije ležalo tijelo Isusovo, nađen prazan; ali govori, da se ne smije ta činjenica tumačiti u smislu katol. Crkve, koja uči, da je Isukrst treći dan uskrsnuo iz Groba, nego se ima tumačiti ovako: Josip iz Arimateje samo je privremeno bio ukopao Isusa u onaj novi Grob te Ga je odmah drugog dana pred večer ili obnoć odatle prenio na drugo mjesto; dosljedno sasvim je naravno, da je onaj novi Grob, u kome je prije ležalo tijelo Isusovo, ostao prazan.<sup>3)</sup>

„Mentita est iniquitas sibi — Zloba slaga proti sebi“ (Ps. 26, 12), tako bismo mogli ovdje sa psalmistom uskliknuti. Tko bježi od svjetlosti, upada u mrak, a tko se diže proti istini, upada u protivurjeđe. Tako je protivurjeđe i u mišljenju spomenute dvojice kritičara, kojima je jedna svrha ipak: oboriti uskrsno čudo. Mayer naprosto briše iz Evanđelja vijest o praznom Grobu, kao nešto, što nema posla s uskrsnim događajem; Holtzmann naprotiv priznaje kao pravu povjesnu činjenicu vijest o praznom Grobu. Kome da se od ove dvojice vjeruje? Ko malo pomnijivije promotri uskrsni događaj i isporedi ga sa tvrdnjama Mayera i Holtzmanna, ubrzo uvida besmislenost tvrdnje jednog i drugog. Na to su upozorili već isti nekoji njihovi kolege, moderni kritičari racionalističnog smjera: Riggenbach,<sup>4)</sup> Korff<sup>5)</sup> i Looft,<sup>6)</sup> koji su odrješito ustali protiv zavaravanja.

<sup>2)</sup> Die Auferstehung Christi, Tübingen 1905.

<sup>3)</sup> Das leere Grab und die gegenwärtigen Verhandlungen über die Auferstehung Jesu — izašlo u „Theologische Rundschau“ IX. (Tübingen 1806), str. 72—85 i 119—132.

<sup>4)</sup> E. Riggenbach: „Die Auferstehung Jesu,“ 2. izdanje, Lichterfelde-Berlin 1908.

<sup>5)</sup> Th. Korff: „Die Auferstehung Christi und die radikale Theologie.“ Halle, 1908.

<sup>6)</sup> U gore naznačenoj raspravi.

Uistinu obje tvrdnje su takove, da će svatko, ko samo jednom pročita evanđeosku povijest Uskrsnuća Isusova, priznati, da su nespretno izmišljene.

Meyer veli, da vijest o praznom Grobu ne pripada prvobitnom Evanđelju. A ne uviđa li, da bi valjalo cijelo evanđeosko kazivanje o Uskrsnuću dignuti iz Evanđelja, kad bi se digla vijest o praznom Grobu? Uskrsna vijest u Evanđelima nije duga, ne obuhvaća nego po jedno kratko poglavje, a ipak tu je prazan Grob spomenut do dvadeset puta. Promislimo dakle, što bi ostalo od te uskrsne vijesti, kad bismo iz nje digli spomen o praznom Grobu! A vrijedi ovdje istaknuti i ono, što je spomenuti Korif opazio protiv Mayerove tvrdnje: Kako bi učenici bili mogli onakvim zanosom govoriti o Uskrsnuću Isusovu pred Židovima, da je Grob bio jošter zatvoren i da je u njemu ležalo tijelo Isusovo?! Židovi bi ih bili brzo ušutkali, a to sa sasvim uspješnim i ujedno lakim dokazom: bili bi ih povelili na Grob i kazali im: „Eto u Grobu vašeg Učitelja; kako dakle možete tvrditi, da je uskrsnuo?“ Proti tome dokazu ne bi bilo izlaska.

Slično bi se moglo i Holtzmannu predbaciti: Da je Josip Arimatejski prenio drugamo tijelo Isusovo, bili bi Židovi to odmah doznali od stražara, koji su Grob čuvali. Da dokažu dakle lažnim propovijedanje Apostola, o Uskrsnuću Isusovu, nije bilo potrebno židovskim poglavicama, da potkupe stražare, e da ovi razglase, da su učenici ukrali tijelo Isusovo. Dostatno je bilo da kažu Apostolima: „Čemu se trudite da razglasite Isusovo uskrsnuće iz Groba, kad mi stalno znademo, na koji je način Njegovo tijelo nestalo iz Groba? Josip Arimatejski prenio ga je u drugi grob.“ Time bi bilo u prah oboreno propovijedanje Apostola o Uskrsnuću Isusovu. Poglavice židovske bili bi se bez sumnje poslužili ovim dokazom, da je u njemu ma i sjena istine, jer znademo, što li sve nijesu protiv Isusa živa i mrtva izmišljali; a jer se ovim nijesu poslužili, očito je, da je dokaz s temelja ništetan. I red je iskreno priznati: postupali su pametnije od nekih modernih sveučilišnih profesora na protestantskim bogoslovnim fakultetima!...

\* \* \*

Grobovi smrtnih ljudi stoje zatvoreni, u njima se kriju u prah obraćene kosti i ostatci čovječjega tijela, a iz njih probijaju trulež i raspadljivost. Time su očiti dokaz smrti. Grob Isusov stoji još i danas — nakon dvadeset vijekova — otvoren, u njemu nema ništa, što bi na trulež, raspadljivost, smrt podsjećalo. U njemu gore mnogobrojni žižci u srebrnim i zlatnim kandilima i svojim vječnim svijetlom dokažu svijetlo života, koje se je iz onog svetog Groba, razlilo nad svijetom slavnog uskrsnog jutra. Jest! Prazan Grob Spasiteljev u svezi s ostalim dokazima čvrst je dokaz Njegova Uskrsnuća, Njegove besmrtnosti, a

time ujedno očiti je znamen našeg uskrsnuća, naše besmrtnosti. Kao što nebo urešeno bezbrojem zvijezda jasno svjedoči, da na malenom planetu, što se „Zemlja“ zove, nije ograničen život, nego da ga ima i izvan nje, tako prazan Grob na Golgoti svjedoči, da se život čovječji ne svršava u zatvorenom grobu, jer će doći čas, kad će se grobovi otvori, i mrtvi, koji su u njima, uskrsnut će na novi, ljepši život. (I. Kor. 15, 52).

Dubrovnik.

O, Petar Vlašić.



## MOJ ŽIVOT.

### KAKO JE DOŠLO DO TISKA OVOG ŽIVOTOPISA.

*Imao sam prijatelja, brata svećenika, a druga još iz školskih klupa. Kad je još u muževnoj dobi umro kao žrtva svojih dužnosti, nadoh među njegovim spisima i ovaj rukopis. Prema njegovoj želji evo ga sada objelodanjujem prešućujući mu ime. Samo ću ovo nadodati pokojnikovu rukopisu. Izdahnuo je baš na Božić, dok se Zornica pjevala u njegovoj župnoj crkvi, tako, da se obistinilo, što bijaše predvidio: da će na Božić ležati na odru. Za sprovodom bilo je veoma malo „inteligencije“, ali je zato bilo vidjeti više izlizanih i zakrpanih kaputa, a putem dočekivahu mrtvačka kola majke, udovice i starci; njihove su suze rječitije govorele o nepoznatoj djelatnosti pokojnikovoj negoli ikoja žalobna besjeda.*

*Kratki konvencionalni nekrolog u mjesnim novinama bilo je zadnje, što je dobio od svijeta. Ali drugo mu nije ni trebalo od svijeta. On je u cvijetu mladosti ostavio svijet, a radio cijeli život za svijet ne mareći za priznanje svijeta. Cijelu plaću svoju očekivao je od svog Boga: Dominus pars haereditatis meae, tu es qui restitues hereditatem meam mihi: Gospodin je dio moje baštine, Ti si onaj koji ćeš mi vratiti moju baštinu. Sada dajem riječ pokojniku.*

Zašto hoću da opišem svoj život?

Ležim u krevetu bolestan od sušice u trećem stadiju; meni su dakle dani odbrojani. Kao svakom drugom bolesniku tako je i meni dan strašno dug, a još mi je duža noć. Onako u besposlici, besanici više se puta mišlju vraćam u dane svog prošloga života. Pak, kad ih onako ispitam, kako sam ih preživio, osjećam, da s nekima mogu da budem zadovoljan, a s nekima nikako ne mogu. Sada me na smrtnoj postelji savjest kara zbog vremena loše upotrebljenog. Ali što ću sada? Kako ću moći sada, s dušom na jeziku, da ispravim zlo počinjeno, a da nadoknadim dobro propušteno? Dok sam tako razmišljao i mučio se, domislilih se, da bi